

п'яти років одержувала від нього матеріальну допомогу до існування, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування.

Ступінь споріднення при цьому визначається за числом народжень після спадкодавця, народження якого не входить до такого числа (при цьому число народжень вираховується за правилами: народження самого спадкодавця (не входить до числа народжень), або спільного родича, і кількість народження до спадкоємця(народження самого спадкоємця враховується). Для кровного споріднення характерним є поняття ступеня споріднення, тобто кількість народжень, що пов'язують між собою двох осіб, які перебувають у родинних зв'язках. Слід зауважити, що у п'ятій черзі спадкування відображене, законодавцем, положення статті 1258 ЦК України родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення. Внутрішня черговість стосується лише інших родичів до шостого ступеня споріднення, і вона не відноситься до утриманців. Проаналізувавши цю норму, можна дійти висновку, що утриманці, які не були членами сім'ї спадкодавця, набувають право на спадкування разом із родичами за походженням, які мають ближчий ступінь споріднення. Внаслідок цього діє норма статті 1267 ЦК України частка у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними.

Утриманцем вважається неповнолітня (до вісімнадцяти років) або непрацездатна особа (жінка, чоловік при досягненні пенсійного віку, інвалідів I, II та III груп), яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менш як п'ять років одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування. Строк, протягом якого особа має перебувати на утриманні спадкоємця, щоб потрапити до кола спадкоємців за законом п'ятої черги визначається в п'ять років. При цьому відносини утримання, повинні бути до дня смерті спадкодавця.

Судова практика виходить з того, що дві зазначені умови (перебування на утриманні та набуття підстав наявності непрацездатності) повинні мати місце не менше п'яти років до смерті спадкодавця. Чинне законодавство практично усуває утриманців від спадкування, оскільки право на спадкування вони набувають лише за умови відсутності перших чотирьох черг спадкоємців.

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПЕРЕБУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА УТРИМАННІ

Біла Юлія Володимирівна, студентка Миколаївського комплексу Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Миколаївського комплексу Національного університету «Одеська юридична академія» *Достдар Р.М.*

Утриманці - це особи, які отримують від інших осіб повне матеріальне забезпечення або постійну матеріальну допомогу, яка є для них основним джерелом для існування. Законом не передбачено іншого, крім судового, порядку встановлення факту перебування фізичної особи на утриманні.

Встановлення факту перебування особи на утриманні померлого має значення для одержання спадщини, призначення пенсії або відшкодування шкоди. Одержання заявником заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів не є підставою для відмови у встановленні факту перебування на утриманні, коли суд установить, що основним і постійним

джерелом засобів до існування була для заявника допомога з боку особи, яка надавала йому утримання.

Видана відповідним органом довідка про те, що за його даними особа не перебувала на утриманні померлого, не виключає можливості встановлення в судовому порядку факту перебування на утриманні (п. 8 Постанови Пленуму ВСУ від 31 березня 1995 року N 5 "Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення").

Згідно із ст. 36 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається *непрацездатним* членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по III групі інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, зазначених у частині другій статті 32 цього Закону, - незалежно від тривалості страхового стажу. При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами або досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону;

2) діти (у тому числі діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх навчальних закладах системи загальної середньої освіти, а також професійно-технічних, вищих навчальних закладах, - до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти - до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності - один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

До членів сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника, відносяться особи, що наведені вище, якщо вони:

1) були на повному утриманні померлого годувальника;

2) одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого годувальника, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які й самі одержували пенсію, мають право, за бажанням, перейти на пенсію у зв'язку з втратою годувальника.

Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.

Пасинок і падчерка мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків.

Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.

Положення цього Закону, що стосуються сім'ї померлого, відповідно поширюються і на сім'ю особи, визнаної безвісно відсутньою або оголошеною померлою у встановленому законом порядку.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, призначаються відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".

Для встановлення факту перебування на утриманні з метою оформлення права на спадщину необхідно, щоб утриманець був неповнолітньою або непрацездатною особою, яка не була членом сім'ї спадкодавця, і перебувала на його утриманні не менше як п'ять років (ч. 2 ст. 1265 ЦК).

Для встановлення факту перебування на утриманні при відшкодуванні шкоди в разі втрати годувальника не має значення, чи перебував непрацездатний утриманець у родинних чи шлюбних відносинах із годувальником (ст. 1200, 1205, 1207 ЦК).

При ухваленні рішення про встановлення факту перебування на утриманні суд повинен дослідити обставини, які мають юридичне значення, відносно утримання, так як в залежності від мети встановлення цього факту (для оформлення спадщини, відшкодування шкоди чи для призначення пенсії, допомоги) вони є різними і впливають з гіпотез відповідних норм матеріального права (відповідно ст. 1265 ЦК, Закону України «Про охорону праці» і норм ЦК, а також Закону України «Про пенсійне забезпечення»).